

України НАН України, 2007. – 518 с.

2. Міщенко В. С. Реформування платежів за користування надрами: методологія і практика [Текст] / В.С. Міщенко // Фінанси України – 2010. – № 3. – С. 38-49.

3. Данилюк М.О. Організаційно-економічні основи реформування нафтогазового комплексу України [Текст] / М.О. Данилюк. – К.: Манускрипт, 1998. – 237 с.

4. Витвицький Я.С. Економічна оцінка гірничого капіталу нафтогазових компаній. Наукова монографія. / Я. С. Витвицький. – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2007. – 431 с.

5. Педько С. Б. Шляхи удосконалення рентних платежів у нафтогазовидобувній сфері України // Економіка природокористування і охорони довкілля: Зб. наук. праць РВПС України НАН України. –К.: РВПС України НАН України, 2007. – С. 74-81.

6. Башко В. Фіскальна та економічна ефективність управління рентної плати та плати за користування надрами в Україні. / В. Башко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ecofin.org.ua/wp-content/uploads/2013/01/genta_1.pdf.

7. Молдован О. Щодо реформування оподаткування господарської діяльності, пов'язаної з експлуатацією природних ресурсів України. Аналітична записка. [Текст] / О. Молдован. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/281/>.

9. Довідник з нафтогазової справи [Текст] / за заг. ред. д.т.н В.С. Бойка, Р.М. Кондрата, Р.С. Яремійчука. – К.: Львів, 1996. – 620 с.

10. Атлас родовищ нафти і газу України. Видавництво у 5 томах. // Центр Європи. – Львів. – 1998.

УДК 330.321.1

М. О. Данилюк, д.е.н., професор

І. В. Мельничук, к.е.н., доцент

Івано-Франківський національний технічний університет нафти й газу

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ РИНКУ СПОЖИВАННЯ ГАЗУ В УКРАЇНІ

У період змін і адаптації до норм та законів Європейського Союзу питання споживання паливно-енергетичних ресурсів Україною стоїть гостро і потребує аналітичного дослідження. Зокрема, потребує вивчення питання споживання природного газу в Україні за останні роки, оскільки в енергетичному балансі країни його частка складає близько 30 % і є надзвичайно важливим компонентом при формуванні енергетичної безпеки України.

У таблиці 1 наведено обсяги споживання природного газу за даними НАК "Нафтогаз України" і Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕП, до 2014 року НКРЕ) за категоріями споживачів. Наведені дані не мають суттєвих відмінностей

групами споживачів. Різниця у даних полягає у тому, що НАК "Нафтогаз" виділяє окремо категорії "Технологічні витрати" і "Втрати природного газу". У 2015 р. обсяг споживання природного газу промисловістю склав 11,416 млрд. м³ (на 19,2 % менше ніж у 2014 р.), населенням і бюджетними організаціями – 12,178 млрд. м³ (на 22,6 % менше ніж у 2014 р.), підприємствами теплокомуненерго (ТКЕ) – 6,938 млрд. м³ (на 19,2 % менше ніж у 2014 р.). Виробничо-технологічні витрати склали 3,196 млрд. м³ (на 15,5 % менше ніж у 2014 р.).

Таблиця 1 – Обсяги споживання природного газу за даними НАК "Нафтогаз" та НКРЕКП, млрд. м³ [1,2]

Категорії споживачів	Роки							
	2012		2013		2014		2015	
	НКРЕ	НАК "Нафтогаз"	НКРЕ	НАК "Нафтогаз"	НКРЕП	НАК "Нафтогаз"	НКРЕП	НАК "Нафтогаз"
Підприємства ТКЕ	8,4	8,4	8,3	8,3	7,1	7	5,88	5,9
Промислові споживачі	24,1	24,1	20,1	20,1	15,7	15,7	12,1	11,2
Бюджетні установи	0,9	0,9	0,8	0,8	0,7	0,7	0,5	0,8
Населення	17,3	17,4	16,8	16,9	15,1	15,1	11,3	11,3
Виробничо-технологічні витрати	-	3,1	-	3,5	-	2,9	-	3,2
Втрати природного газу	-	0,9	-	0,8	-	0,9	-	1,2
Разом	50,7	54,8	46	50,4	38,6	42,3	29,7	33,7

Близько 40% загального обсягу споживання газу витрачається на задоволення потреб населення (12 млрд. м³) і забезпечення системи централізованого теплопостачання бюджетним установам (близько 1 млрд. м³). Для економії необхідні радикальні якісні зміни, такі як заходи з енергозбереження індивідуальних будинків, які впроваджено в Європі (Німеччина, Скандинавські країни тощо), утеплення стін та дахів, сучасні вікна, примусова вентиляція з рекуперацією тепла, більш ефективне опалювальне обладнання (теплові насоси). Проте такі заходи є капіталомісткими, що стримує їх реалізацію.

Близько 20% загального обсягу використаного газу споживає тепло- та електроенергетика країни – вугільні ТЕС (для запуску блоків і "підсвічування" вугільного палива), ТЕЦ, та підприємства ТКЕ. Підприємствам ТКЕ зовсім не вигідно скорочувати власний бізнес: для них чим більші витрати, тим краще. Більше того, на потреби комунальної теплоенергетики використовується у більшості випадків імпортований газ. Його подорожчання в поєднанні з таким рівнем споживання впливає на збільшення витрат населення за спожитий газ, які залежать від централізованого опалення. Необхідно більше уваги приділити роботі із контролю за витратами газу підприємствами ТКЕ [3].

У промисловості обсяги використаного газу склали в середньому 40 %, проте у натуральному виразі спостерігається тенденція їх зменшення. Це перш за все пов'язано з скороченням промислового виробництва. Меншою мірою із

заходами газозаощадження, газозаміщення та енергоефективності.

Виробничо-технологічні витрати практично не змінювалися протягом аналізованого періоду в натуральному виразі, хоча їх частка в загальному обсязі споживання природного газу зросла на 3,8 % (з 5,7 % до 9,5 %). Щодо динаміки витрат, то до основних причин від яких залежить їх величина це зношеність газових мереж, а також певною мірою рівень організації робіт з обслуговування систем газопостачання відповідними підприємствами.

Загалом споживання газу в Україні можна охарактеризувати як надлишкове й нерациональне. Кінцеві споживачі не зацікавлені у скороченні обсягів споживання та реалізації заходів із підвищення енергоефективності. Окрім цього, відсутня також детальна інформація стосовно споживання природного газу в Україні, особливо населенням, комунальними та державними споживачами. Тому першим кроком для зменшення споживання газу є проведення незалежного аудиту з детальним визначенням об'ємів споживання газу, особливо населенням та державними і комунальними підприємствами.

Порівнявши прогностичний баланс споживання природного газу за Енергетичною стратегією прийнятою до 2030 р. із прогностичним балансом згідно Розпорядження Кабміну [4] і фактичними обсягами споживання природного газу у 2015 р. Слід відмітити, що у прогностичному газовому балансі на 2015 рік окремо не виділено закупівлі газу із Російської Федерації, а загальний обсяг закордонних поставок газу визначено на рівні 25,985 млрд. м³.

За підсумками 2015 року обсяг спожитого газу склав за даними НАК "Нафтогаз" на рівні 37,7 млрд. м³, що на 12% менше порівняно з 2014 роком, коли споживання становило 42,6 млрд. м³.

У Енергетичній стратегії на період до 2030 року загальне споживання природного газу у 2015 році закладене на рівні 50,6 млрд. м³ [5], що не відповідає фактичним даним цього періоду. Тому, необхідно переглянути закладені обсяги споживання природного газу в Енергетичній стратегії 2030 і внести необхідні корективи. Оскільки за останні роки спостерігається тенденція до скорочення споживання природного газу за усіма категоріями споживачів.

Проаналізувавши тенденції споживання природного газу в Україні загалом і за окремими категоріями, можна зробити наступні висновки.

1. Обсяги спожитого газу значно скоротились протягом останніх років. До основних причин такої тенденції належать: підвищення тарифів і відповідно цін на газ для всіх категорій споживачів, скорочення промислового виробництва, військові дії на Сході України та ситуація в АР Крим, використання альтернативних джерел палива, проведення енергозберігаючих заходів, перехід населення на індивідуальне опалення.

2. Частка виробничо-технологічних витрат і витрат за даними НАК "Нафтогаз" зростає, незважаючи на зменшення загального обсягу споживання газу по Україні. Заходи, щодо скорочення частки витрат повинні бути проведені на всіх ієрархічних рівнях, по-перше на законодавчому рівні, по-друге – на рівні газорозподільних підприємств, по-третє – на організаційно-технічному рівні, що передбачає заміну та оновлення мереж, встановлення засобів обліку

газу.

3. Необхідність перегляду Енергетичної стратегії 2030 з метою оцінки та коригування прогностичних обсягів споживання газу, а також використати досвід Європейських країн у формуванні і реалізації їх Енергетичних стратегій та розроблених Міжнародною енергетичною агенцією "Україна 2012. Основні положення та рекомендації Загальна енергетична політика". Зокрема, стратегічним пріоритетом мають стати: поступове та прогнозоване скасування субсидій на газ, вугілля, електроенергію та перенаправлення бюджетних ресурсів на підтримку заходів з енергоефективності. Хоча ці заходи можуть сприйматися як непопулярні, проте вони можуть надати багатоаспектні вигоди, зокрема оздоровлення державних фінансів і перенаправлення коштів на підтримку енергоефективності.

Список посилань на джерела

1. Звіт про результати діяльності Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, у 2015 році затверджений Постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 31.03. 2016 р. № 515. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nerc.gov.ua/data/filearch/Catalog3/Richnyi_zvit_NKREKP_2015.pdf.

2. Річні звіти НАК "Нафтогаз" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.naftogaz.com/www/2/nakweb.nsf/0/C4775D2495121A4AC225710700B5C8D?OpenDocument&Expand=3&>.

3. Маркевич К. Енергетична галузь України: підсумки 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gazumkov.org.ua/upload/2016_ENERGY.pdf.

4. Про затвердження прогностичного балансу надходження та розподілу природного газу в Україні на 2015 рік: Розпорядження Кабінетів міністрів України – Урядовий портал № 410-р – редакція від 15.04.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248132209>.

5. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 1071-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=222032>.

УДК 657.421.3

Т. І. Долішня, к.е.н., доцент

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

АНАЛІЗ НА ОСНОВІ ЧИСТОГО ПРИБУТКУ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

В практичній діяльності менеджерам потрібно постійно приймати